



**ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ
ПРО БАНКРУТСТВО ФІЗИЧНИХ ОСІБ**

НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ АРБІТРАЖНИХ КЕРУЮЧИХ УКРАЇНИ

Автор: Євгеній Марченко

Цю публікацію зроблено в рамках Проєкту ЄС «Право-Justice» та за фінансової підтримки Європейського Союзу. Її зміст є відповідальністю Національної асоціації арбітражних керуючих України і не обов'язково відображає офіційну позицію Європейського Союзу.



Зміст

Що таке процедура банкрутства фізичних осіб?	4
До кого процедура банкрутства може бути застосована?	4
Що таке борги у процедурі банкрутства?	4
Які борги не підлягають прощенню, списанню або звільненню від них?	5
Яка доля боргів, що не підлягають прощенню, списанню або звільненню від них?	5
Яким органом здійснюється провадження у справі про банкрутство?	5
Хто може подати до суду заяву про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи?	6
У яких випадках людина може звернутися до суду із заявою?	6
Яким чином відбувається банкрутство фізичної особи?	7
Що таке процедура реструктуризації боргів боржника?	8
Яким чином здійснюється реструктуризація боргів?	8
Що таке мораторій у справі про неплатоспроможність?	9
Що треба врахувати при розробленні плану реструктуризації?	10
Хто погоджує та затверджує план реструктуризації?	11
Протягом якого максимального строку сплачуються борги при виконанні плану реструктуризації?	12
Коли людина звільняється від боргів у процедурі реструктуризації?	13
Які особливості реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою житла, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника?	13
Навіщо застосовувати процедуру реструктуризації, якщо діє мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті?	16
Які наслідки настають для боржника при невиконанні плану реструктуризації?	16
Що таке процедура погашення боргів боржника?	18
Чому процедура визнання боржника банкрутом більш сприятлива для людини, ніж наслідки закриття провадження у справі про неплатоспроможність у зв'язку із порушенням боржником плану реструктуризації боргів?	18
Чи можна одразу застосувати до боржника процедуру визнання його банкрутом?	20
Якщо у боржника є бажання отримати звільнення від боргів, а майна та доходів немає взагалі?	20
В яких випадках господарський суд може визнати боржника банкрутом та ввести процедуру погашення боргів?	21
Чи існують ризики того, що добросовісний боржник не отримає звільнення від боргів внаслідок закриття провадження у справі про неплатоспроможність?	23
Скільки коштує для людини звернутися до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство?	24
Хто такий арбітражний керуючий у справі про неплатоспроможність?	25

Що таке процедура банкрутства фізичних осіб?

Це передбачена законодавством можливість отримати прощення, списання або звільнення від частини боргів, або відстрочення чи розстрочення терміну їх сплати.

До кого процедура банкрутства може бути застосована?

Процедура банкрутства може бути застосована до будь-якої людини, незалежно від того, чи є вона підприємцем, найманим працівником, пенсіонером або взагалі такою, що тимчасово не має роботи.

Що таке борги у процедурі банкрутства?

Необхідність сплатити певну грошову суму іншій особі або державі за придбане майно, речі, спожиті послуги, нараховані податки, збори та інші обов'язкові платежі, кредити банків та інших фінансових установ з урахуванням процентів. Ці грошові суми в контексті справи про банкрутство є вимо-

гами кредиторів до боржника.

Окремою категорією є неустойка: штраф або пеня. Така неустойка та інші фінансові санкції не є грошовими вимогами кредиторів до боржника.

Важливим є те, щоб на момент звернення до суду із заявою строк оплати боргу вже настав.

Які борги не підлягають прощенню, списанню або звільненню від них?

- ▶ борги по аліментах;
- ▶ борги за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- ▶ шкода, завдана каліцтвом, іншими ушкодженнями здоров'я або смертю особи;
- ▶ вимоги за зобов'язаннями, які нерозривно пов'язані з особистістю людини.

Яка доля боргів, що не підлягають прощенню, списанню або звільненню від них?

Вимоги за цими боргами, які не були задоволені (сплачені) у справі про банкрутство фізичної особи, можуть бути заявлені кредиторами у встановленому законодавством порядку після закінчення провадження у справі про банкрутство такої особи.

Яким органом здійснюється провадження у справі про банкрутство?

Господарським судом відповідної області за місцем проживання людини.

Хто може подати до суду заяву про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи?

Виключно людина, яка має борги, тобто боржник.

У яких випадках людина може звернутися до суду із заявою?

1. Якщо борг або борги людини більше, ніж 30 розмірів мінімальної заробітної плати у поточному році. Наразі ця сума повинна бути більшою за 141 960 гривень.

Тобто якщо сума боргу або боргів менша, то й ніякого банкрутства бути не може. Під поняттям боргу у цьому разі на увазі мається необхідність сплати певної грошової суми на підставі будь-якого договору або на інших підставах, передбачених законодавством України. Це може стосуватися сплати податків або інших обов'язкових платежів. Увагу потрібно звернути на те, щоб строк сплати цього боргу вже настав на момент звернення до суду. Тобто якщо заборгованість не прострочена, ця умова не буде виконаною.

2. Якщо протягом двох місяців людиною не сплачено навіть половини від щомісячного платежу за кредитом або половини інших планових платежів.

У такому разі ключовим є саме те, що ці планові платежі, які можуть бути меншими за суму 30 розмірів мінімальної заробітної плати, не сплачувалися упродовж певного строку у розмірі, більше 50 відсотків місячних платежів. Така умова можлива, якщо у людини є прострочена заборгованість за кредитом, але сума боргу менша за визначену першою умовою суму.

3. Коли борг вже стягнуто судовим рішенням і в процесі його примусового виконання буде ухвалено постанову про відсутність у людини майна, на яке може бути звернено

стягнення. Здавалося б, навіщо застосовувати процедуру банкрутства у випадку, коли вже встановлено відсутність у людини майна під час виконання судового рішення? На це є проста відповідь: те, чого немає нині, може з'явитися згодом. Наявність таких «застарілих» боргів може призвести до того, що згодом придбане або отримане у спадок майно може бути примусово продане. А от врегулювати питання такого боргу можливо саме завдяки процедурі банкрутства. У цьому разі сума боргу або боргів може бути меншою за 141 960 гривень.

4. Коли існують обставини, які підтверджують, що найближчим часом людина не зможе здійснювати сплату боргів чи звичайних поточних платежів.

Ця умова мабуть є найважчою для застосування, оскільки людина повинна буде довести суду, що у її житті настав такий збіг обставин, який матиме наслідком її неплатоспроможність. До цього можна віднести, зокрема, тимчасову втрату працездатності або роботи.

Якщо існує одна або декілька визначених умов, людина може звернутися до суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Яким чином відбувається банкрутство фізичної особи?

1. Через процедуру реструктуризації боргів боржника;
2. Через процедуру погашення боргів боржника.

Наявність «застарілих» боргів може призвести до того, що згодом придбане або отримане у спадок майно може бути примусово продане.

Що таке процедура реструктуризації боргів боржника?

Це судова процедура у справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується задля відновлення платоспроможності боржника шляхом зміни способу і порядку виконання його зобов'язань згідно з планом реструктуризації боргів боржника.

Ця процедура вводиться господарським судом при відкритті провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи.

Насамперед ця процедура покликана знайти порозуміння між боржником, який бажає зберегти своє майно, та його кредиторами, які бажають найшвидше отримати свої кошти.

Іноді людина опиняється в таких умовах, коли не в змозі повернути борг вчасно та в потрібному розмірі. Водночас якщо на борг нараховуються проценти або фінансові санкції, процес повернення боргів значно ускладнюється.

З іншого боку, кредитору такого боржника може бути вигідніше або гарантовано швидко отримати частину боргу, або отримати його повністю, але у значно довший період часу.

Домовленості між боржником та його кредиторами щодо розміру і строків боргу та виконання таких домовленостей і є процедурою реструктуризації.

Яким чином здійснюється реструктуризація боргів?

- ▶ Розмір та строки погашення боргів може бути змінено;
- ▶ Борги або їх частина можуть бути прощені (*списані*);
- ▶ Борги людини можуть бути сплачені іншими особами (*поручителем або гарантом*);
- ▶ Борги сплачує сам боржник, зважаючи на погоджені з кредиторами розмір боргів та строк їх погашення;
- ▶ Борги сплачуються за рахунок реалізації (*продажу*) частини майна боржника, у тому числі того, яке є предметом забезпечення (*іпотека, застава*), зважаючи на погоджені з кредиторами розмір боргів та строк їх погашення;

Реструктуризація боргів здійснюється згідно з планом реструктуризації, який розробляється задля відновлення платоспроможності боржника.

Неустойка (*штраф, пеня*) та інші фінансові санкції, визначені на дату подання заяви до господарського суду, не включаються до грошових зобов'язань боржника, які підлягають реструктуризації.

Тобто розмір боргів, які підлягають сплаті під час реструктуризації, може бути меншим за заявлені кредиторами грошові вимоги до боржника. За такої

умови штраф та пеню, що нараховані на такі зобов'язання, в процедурі реструктуризації сплачувати не потрібно. Також не сплачується податковий борг, що виник протягом трьох років до дня постановлення господарським судом ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника.

Вимоги кредиторів, включені до плану реструктуризації, можуть бути задоволені лише у порядку та спосіб, визначені в такому плані.

Що таке мораторій у справі про неплатоспроможність?

Це зупинення виконання боржником грошових зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів, строк виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань, застосованих до дня введення мораторію, тобто дня відкриття господарським судом провадження у справі про неплатоспроможність.

Тобто боржник не сплачує свої борги до моменту початку виконання плану реструктуризації, а стягнення з борж-

ника за всіма виконавчими документами зупиняється, окрім стягнення боргів, які не підлягають реструктуризації та на які мораторій не поширюється.

Мораторій діє до дня закриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Протягом дії мораторію не нараховується неустойка (*штраф, пеня*), не застосовуються інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань із задоволення вимог, на які поширюється мораторій.

Хто розробляє план реструктуризації?

1. На етапі подання людиною заяви до суду проект такого плану розробляє сам боржник;
2. Після введення судової процедури реструктуризації боргів боржни-

ка у розробленні такого плану бере участь арбітражний керуючий, призначений судом для виконання повноважень керуючого реструктуризацією.

Що треба врахувати при розробленні плану реструктуризації?

- ▶ Власні фінансові можливості – для того, щоб визначити, яку суму боржник зможе виділяти щомісяця на погашення вимог кредиторів, зважаючи на усі доходи, у тому числі ті, які боржник очікує отримати протягом усієї процедури реструктуризації.

Відсутність у боржника фінансових можливостей, зокрема для виплати за боргованості за кредитом у іноземній валюті, забезпеченим квартирою або житловим будинком, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, є підставою для прийняття судом рішення про закриття провадження у справі.

Для того, щоб розроблений план реструктуризації був затверджений господарським судом, людина повинна розраховувати фінансові можливості так, щоб для задоволення її побутових

потреб залишалась щомісяця сума, не менша одного прожиткового мінімуму доходів громадян на боржника та на кожну особу, яку він утримує.

- ▶ Майновий стан, тобто відомості про майно боржника та членів його сім'ї на суму не менше 30 розмірів мінімальної заробітної плати, у тому числі про майно боржника, щодо якого боржником протягом року до дня подання заяви про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність вчинялись правочини (купівля-продаж, дарування тощо).
- ▶ Доходи та витрати боржника та членів його сім'ї протягом 3-х років, що передують поданню до суду

заяви про відкриття провадження у справі та перевищують 30 розмірів мінімальної заробітної плати.

Встановлення факту, що майно членів сім'ї боржника було придбано за кошти боржника та/або зареєстровано на іншого члена сім'ї задля ухилення боржника від погашення боргу перед кредиторами, або подання боржником недостовірної інформації про доходи і витрати є підставою для прийняття судом рішення про закриття провадження у справі.

- ▶ Вчинення боржником неправомірних дій, пов'язаних з неплатоспроможністю, якщо боржник був притягнутий до адміністративної або кримінальної відповідальності судовим рішенням, що набрало законної сили.

Ця обставина також є підставою для прийняття судом рішення про відмову у відкритті провадження у справі або про закриття провадження у справі.

- ▶ Наявність боргів щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншими ушкодженнями здоров'я або смертю особи, сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне та інше соціальне страхування.

Якщо зазначені обставини існують на момент початку виконання плану реструктуризації, вони можуть стати підставою для відмови у затвердженні плану реструктуризації.

Хто погоджує та затверджує план реструктуризації?

Сам боржник та кредитори боржника, тобто особи, перед якими у боржника існує непогашена заборгованість, погоджують (*схвалюють*) план реструктуризації.

Забезпечені кредитори – це кредитори, грошові вимоги яких до боржника забезпечені заставою (*іпотекою*) майна боржника. Якщо таких кредиторів декілька, то план реструктуризації потребує схвалення усіма забезпеченими кредиторами.

Конкурсні кредитори – це кредитори, строк сплати заборгованості яким настав до відкриття судом провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи. Якщо таких кредиторів декілька, то план реструктуризації потребує схвалення не менш, ніж 50% конкурсних кредиторів. Такі кредитори зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують. Тобто якщо такими кре-

диторами не подано зазначених заяв, вони не набувають статусу конкурсного кредитора у справі про неплатоспроможність.

Кредитори є учасниками колегіаль-

ного органу – зборів кредиторів, які приймають рішення шляхом голосування.

Якщо план реструктуризації схвалений кредиторами та боржником, господарський суд затверджує такий план.

Протягом якого максимального строку сплачуються борги при виконанні плану реструктуризації?

- ▶ **15 років** – борги, які до 21 листопада 2019 року виникли за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою квартири загальною площею не більше 60 квадратних метрів або житловою площею не більше 13,65 квадратних метрів на кожного члена сім'ї боржника, або житлового будинку загальною площею не більше 120 квадратних метрів.
- ▶ **10 років** – борги, які до 21 листопада 2019 року виникли за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою квартири або житлового будинку з більшою житловою або загальною площею.

Необхідною умовою в обох випадках є те, щоб квартира або житловий будинок були єдиним місцем проживання боржника на момент звернення до суду.

- ▶ **10 років** – борги за кредитами, отриманими на придбання житла.
- ▶ **5 років** – усі інші борги.

Строк виконання плану реструктуризації в усіх випадках може бути продовжений господарським судом понад граничний строк за вмотивованим клопотанням боржника. Необхідною умовою у такому разі є факт погашення понад 80% усіх боргів, які підлягають сплаті за планом реструктуризації.

Строк виконання плану реструктуризації може бути продовжений господарським судом понад граничний строк за вмотивованим клопотанням боржника.

Коли людина звільняється від боргів у процедурі реструктуризації?

Після завершення виконання плану реструктуризації, тобто після сплати кредиторам реструктуризованого боргу, залишок заборгованості за всіма заявленими кредиторами вимогами є тими боргами, від яких звільняється людина.

Податковий борг, що виник протягом трьох років до дня постановлення ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність боржника, визнається безнадійним та списується у процедурі реструктуризації боргів боржника.

Які особливості реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою житла, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника?

- 1. Визнані господарським судом вимоги** забезпеченого кредитора погашаються у розмірі ринкової вартості квартири або житлового будинку, що забезпечує вимоги такого кредитора.

Це означає, що фактичний розмір боргу за кредитом в іноземній валюті буде зазначатися лише в реєстрі вимог кредиторів у гривні за курсом, встановленим Національним банком України на дату відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, а реструктуризації підлягає тільки сума, визначена з огляду на ринкову вартість квартири або будинку. Водночас різниця між фактичним розміром

боргу та боргу, який реструктуризується, підлягає прощенню (списанню).

- 2. У разі, якщо боржник до відкриття провадження у справі про неплатоспроможність частково погасив кредит,** розмір вимог забезпеченого кредитора, які підлягають погашенню, зменшується пропорційно до частини кредиту, погашеної боржником.

Тобто якщо людина сплачувала борги за кредитним договором, треба вирахувати, скільки вона сплатила кредиту у відсотковому відношенні до виданої суми за кредитним договором. За ста-

тистикою, позичальниками за валютними кредитами сплачувалось від 10 до 50 відсотків виданого тіла кредиту. У такому разі для визначення суми, яка підлягає реструктуризації, ринкова вартість квартири або будинку зменшується на відповідний відсоток сплаченого кредиту, тобто від 10 до 50 відсотків.

Отже, сума боргу, який реструктуризується, буде меншою за ринкову вартість квартири або будинку.

3. На реструктуризоване

зобов'язання боржника за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою житла, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, встановлюється відсоткова ставка у розмірі українського індексу ставок за дванадцятимісячними депозитами фізичних осіб у гривні, збільшена на:

- ▶ **1 відсоток** – якщо у іпотеку надано квартиру загальною площею не більше 60 квадратних метрів або житловою площею не більше 13,65 квадратних метрів на кожного члена сім'ї боржника, або житловий будинок загальною площею не більше 120 квадратних метрів.
- ▶ **3 відсотки** – якщо у іпотеку надано квартиру або житловий будинок з більшою житловою або загальною площею.

Це означає, що на визначену для реструктуризації суму боргу нараховуються відсотки. Тобто сплата заборгованості відбувається як і сплата кредиту – з відсотками. Але депозитний відсоток для фізичних осіб завжди менший, ніж кредитна ставка. Тому сплачувати реструктуризовану заборгованість за кредитом навіть з урахуванням відсотків вигідніше, ніж сплачувати сам кредит.

4. Прощення (списання) залишку заборгованості

за кредитним договором відбувається після повного виконання зобов'язань боржником за реструктуризованим зобов'язанням.

Наслідком виконання плану реструктуризації є те, що суд ухвалює рішення про звільнення особи від боргів: різницею між фактичним розміром боргу за кредитом у іноземній валюті, який зазначений у реєстрі вимог кредиторів, та сплаченим реструктуризованим боргом.

5. План реструктуризації, який

відповідає зазначеним вимогам, вважається підтриманим забезпеченим кредитором у частині вимог такого забезпеченого кредитора за зобов'язаннями, які виникли з кредиту в іноземній валюті, який забезпечений іпотекою квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника. До розміру вимог такого кредитора не включаються штрафні санкції та пеня.

Тобто план реструктуризації не потребує схвалення банком або іншою фінансово-кредитною установою якщо:

- ▶ кредит видавався у іноземній валюті;
- ▶ квартира або будинок були передані банку у іпотеку;
- ▶ квартира або будинок є єдиним місцем проживання сім'ї боржника;

Водночас план реструктуризації повинен містити відомості про:

- ▶ суму боргу, яка підлягає реструктуризації, з огляду на ринкову вартість житла;
- ▶ строк реструктуризації боргу, який не перевищує встановлений законом;
- ▶ відсоткову ставку, яка встановлюється на реструктуризований борг;
- ▶ суму залишку заборгованості, яка підлягає прощенню (списанню).

Штрафні санкції та пеню, нараховані до дні відкриття провадження у справі про неплатоспроможність на невиплачену заборгованість за кредитом, у процедурі реструктуризації сплачувати не потрібно.

6. Такі особливості щодо процедури реструктуризації заборгованості за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим іпотекою житла, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, діють до 21 листопада 2024 року.

7. У разі, якщо боржник не має фінансових можливостей погашати вимоги забезпеченого кредитора на викладених умовах, господарський суд за клопотанням боржника відмовляє у затвердженні плану реструктуризації та закриває провадження у справі про неплатоспроможність.

Якщо провадження у справі про неплатоспроможність закрито на цій підставі, в подальшому суд протягом одного року не зможе відкрити провадження у новій справі про неплатоспроможність цього боржника.

Затвердження плану реструктуризації господарським судом викликає необхідність для людини приступити до його виконання.

Навіщо застосовувати процедуру реструктуризації, якщо діє мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті?

Закон України, яким запроваджено мораторій, втрачає чинність з 21 листопада 2020 року. Після цього кредитор може звернути стягнення на забезпечене майно (*квартиру або будинок*). Якщо коштів, отриманих від примусової реалізації такого майна, бракує для спла-

ти всієї заборгованості з урахуванням процентів та штрафних санкцій, для людини настануть негативні наслідки у вигляді «вічного» боргу. Процедура реструктуризації боргів дозволяє врегулювати ці питання.

Які наслідки настають для боржника при невиконанні плану реструктуризації?

1. Господарський суд може прийняти рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність за клопотанням кредиторів у зв'язку із порушенням боржником плану реструктуризації боргів.

2. Господарський суд може прийняти рішення про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів:

а) за клопотанням кредиторів у зв'язку із порушенням боржником плану

реструктуризації боргів;

б) за результатами розгляду поданого боржником звіту про виконання плану реструктуризації боргів у разі, якщо існують підстави для дострокового припинення процедури реструктуризації боргів. Водночас такими підставами можуть бути життєві обставини боржника, які унеможливають виконання плану реструктуризації боргів з урахуванням необхідності залишення щомісяця

встановленої суми коштів на задоволення побутових потреб боржника та членів його сім'ї: тимчасова втрата працездатності, втрата доходів або майна тощо.

У разі невиконання або неповного виконання умов плану реструктуризації боргів боржника кредитори можуть пред'явити свої вимоги до боржника в невиконаному обсязі, передбаченому договорами.

Це означає, що усі домовленості між боржником та його кредиторами щодо розміру та строків сплати боргу, в тому числі щодо суми заборгованості, яка підлягає прощенню (*списанню*), втрачають силу і уся заборгованість, яка мала місце до процедури реструктуризації, відновлюється за винятком сплачених сум згідно з планом реструктуризації. Водночас до боржника також можуть бути заявлені неустойка (*штраф, пеня*) та інші фінансові санкції, передбачені договорами.

Якщо господарським судом прийнято рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність у

зв'язку із порушенням боржником плану реструктуризації боргів, то дія мораторію припиняється і з боржника може бути стягнута заборгованість у передбаченому законодавством порядку. В тому числі стягнення може бути звернено на предмет застави (*іпотеки*). У разі, коли за рахунок звернення стягнення на майно боржника заборгованість не була сплачена у повному обсязі, такий несплачений борг матиме в подальшому для людини певні негативні наслідки.

Якщо господарським судом прийнято рішення про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів, то невиконані в процедурі реструктуризації боргів вимоги кредиторів, а також передбачені договорами неустойка (*штраф, пеня*) та інші фінансові санкції задовольняються в процедурі погашення боргів за рахунок майна боржника.

Водночас основною відмінністю між закриттям провадження у справі про банкрутство та процедурою погашення боргів є те, що у разі погашення вимог кредиторів у процедурі погашення боргів для боржника настають більш сприятливі наслідки.

Якщо господарським судом прийнято рішення про закриття провадження у справі про неплатоспроможність у зв'язку із порушенням боржником плану реструктуризації боргів, то дія мораторію припиняється і з боржника може бути стягнута заборгованість у передбаченому законодавством порядку.

Що таке процедура погашення боргів боржника?

Це судова процедура у справі про неплатоспроможність фізичної особи, що застосовується задля задоволення вимог кредиторів за рахунок реалізації майна боржника, визнаного банкрутом.

Чому процедура визнання боржника банкрутом більш сприятлива для людини, ніж наслідки закриття провадження у справі про неплатоспроможність у зв'язку із порушенням боржником плану реструктуризації боргів?

- 1. До складу ліквідаційної маси, тобто майна, за рахунок реалізації якого здійснюється задоволення вимог кредиторів, не включається житло, яке є єдиним місцем проживання сім'ї боржника та не є предметом забезпечення, а також інше майно боржника, на яке згідно з законодавством не може бути звернено стягнення.**

Якщо таким житлом є квартира загальною площею не більше 60 квадратних метрів або житловою площею не більше 13,65 квадратних метрів на кожного члена сім'ї боржника, або жит-

ловий будинок загальною площею не більше 120 квадратних метрів та водночас вона не передана у заставу (*іпотеку*) як вид забезпечення заборгованості перед кредиторами, то таке житло не може бути продане у процедурі банкрутства фізичної особи.

Крім того, за вмотивованим клопотанням боржника та інших учасників провадження у справі про неплатоспроможність господарський суд має право вилучити зі складу ліквідаційної маси майно боржника, яке є необхідним для задоволення нагальних потреб боржника або членів його сім'ї, або дохід від реалізації якого істотно не впли-

не на задоволення вимог кредиторів. Загальна вартість такого майна не може перевищувати 30 розмірів заробітної плати.

Отже, застосування процедури визнання боржника банкрутом дозволяє людині не позбутися усього майна.

2. Вимоги кредиторів, не задоволені через недостатність майна боржника, вважаються погашеними.

Навіть якщо коштів, отриманих від продажу майна людини, бракує для сплати боргів у справі про неплатоспроможність, господарський суд ухвалює рішення про звільнення боржника – фізичної особи від боргів після завершення процедури погашення боргів боржника.

Проте особа не звільняється від сплати боргів, які не підлягають реструкту-

ризації: щодо сплати аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншими ушкодженнями здоров'я або смертю особи.

3. Вимоги конкурсних кредиторів, які не були заявлені до боржника до визнання його банкрутом, вважаються погашеними, а виконавчі документи за відповідними вимогами визнаються такими, що не підлягають виконанню.

Це означає, що навіть у разі, коли заборгованість була стягнута з людини судовим рішенням, але кредитор пропустив строк на звернення до господарського суду, то такий кредитор втрачає можливість отримати цей борг через процедуру виконання судового рішення.

ОСОБА НЕ ЗВІЛЬНЯЄТЬСЯ ВІД СПЛАТИ БОРГІВ, ЯКІ НЕ ПІДЛЯГАЮТЬ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ: ЩОДО СПЛАТИ АЛІМЕНТІВ, ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ КАЛІЦТВОМ, ІНШИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ЗДОРОВ'Я АБО СМЕРТЮ ОСОБИ.

Чи можна одразу застосувати до боржника процедуру визнання його банкрутом?

Ні, така процедура може бути застосована господарським судом тільки після спливу трьох місяців з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність та введення процедури реструктуризації боргів.

Отже, навіть якщо боржник має намір в подальшому скористатися процедурою визнання його банкрутом, не здійснюючи реструктуризацію боргів, йому потрібно вчинити усі дії, передбачені для відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, зокрема:

- ▶ подати за місцем проживання заяву до господарського суду про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність;
- ▶ зазначити усіх своїх кредиторів та грошові суми заборгованості перед ними;
- ▶ надати суду відомості про своє майно та копії документів, що підтверджують право власності на таке майно;
- ▶ заповнити та подати декларацію про майновий стан (*майно, доходи та витрати боржника та членів його сім'ї*) за три роки (*за кожен рік окремо*);
- ▶ надати довідку про наявність/відсутність непогашеної судимості;
- ▶ підготувати та надати суду проект плану реструктуризації.

Якщо у боржника є бажання отримати звільнення від боргів, а майна та доходів немає взагалі?

У такому разі у боржника наявний ризик того, що господарський суд відмовить у відкритті провадження у справі про неплатоспроможність, оскільки

заява до суду подається боржником за умови наявності у нього майна, достатнього для покриття витрат, пов'язаних з провадженням у справі.

В яких випадках господарський суд може визнати боржника банкрутом та ввести процедуру погашення боргів?

1. Якщо зборами кредиторів протягом 120 днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність прийнято рішення про перехід до процедури погашення боргів.

Ця підстава передбачає наявність волевиявлення кредиторів, тобто їх активну поведінку.

Зборами кредиторів розглядається звіт керуючого реструктуризацією про результати перевірки декларації та майнового стану боржника, а також проект плану реструктуризації. За результатами такого розгляду, окрім прийняття рішення про схвалення плану реструктуризації або про закриття провадження у справі про банкрутство, кредитори можуть проголосувати про перехід до процедури погашення боргів.

Отже, якщо умови плану реструктуризації не влаштовують кредиторів, не зважаючи на бажання боржника реструктуризувати борг, кредитори вправі проголосувати проти схвалення такого плану, якщо вони вважають, що їхні вимоги в разі визнання боржника банкрутом будуть задоволені у розмірі, який перевищує розмір вимог, які будуть задоволені відповідно до умов плану реструктуризації боргів. Водночас збори кредиторів повинні прийняти рішення

саме про звернення до господарського суду із клопотанням про перехід до процедури погашення боргів, оскільки обставина голосування кредиторами тільки проти схвалення плану реструктуризації призведе лише до постановлення господарським судом ухвали про відмову у затвердженні плану реструктуризації боргів боржника у справі про банкрутство.

2. Якщо зборами кредиторів протягом 120 днів з дня відкриття провадження у справі про неплатоспроможність не прийнято рішення про схвалення плану реструктуризації.

Така ситуація можлива за наявності пасивної поведінки кредиторів та утримання від прийняття будь-яких рішень. Водночас бажання боржника здійснити реструктуризацію боргів не відіграє ніякої ролі, отже господарський суд з огляду на закон ухвалює постанову про визнання боржника банкрутом.

3. Якщо план реструктуризації не погоджено боржником і господарським судом постановлено ухвалу про

відмову у затвердженні плану реструктуризації.

Через виникнення різних обставин після відкриття у справі про неплатоспроможність боржником може бути не погоджено план реструктуризації, у розробленні якого брав участь керуючий реструктуризацією. В такому разі боржник має право звернутися до суду з клопотанням про визнання його банкрутом після того, як господарським судом буде постановлено ухвалу про відмову у затвердженні плану реструктуризації боргів боржника у справі про банкрутство.

4. За результатами розгляду господарським судом клопотання кредиторів про введення процедури погашення боргів боржника у разі порушення боржником виконання плану реструктуризації.

На відміну від перших трьох наведених випадків цей випадок стосується безпосередньо виконання плану реструктуризації боргів після його затвердження господарським судом. Водночас не має значення період часу, коли боржником було порушено процес погашення вимог кредиторів згідно з умовами такого плану, якщо порушення відбулося з вини боржника. Типовим порушенням може бути порушення умов щодо розміру суми, яка щомісяця буде виділятися для погашення вимог кредиторів згідно з затвердженим планом. Проте якщо планом реструктуризації боргів, наприклад, передба-

чено положення про реалізацію частини майна боржника, в тому числі щодо строків реалізації та коштів, які планується отримати, то у разі недотримання таких умов не можна вести мову про наявність вини саме боржника, оскільки ні сам процес продажу майна, ні ціна, за яку майно може бути продане, не залежать від волі боржника.

5. За результатами розгляду господарським судом звіту боржника про виконання плану реструктуризації боргів у разі, коли такий план не виконано.

Цей випадок також стосується безпосередньо виконання плану реструктуризації боргів після його затвердження господарським судом. Боржник подає такий звіт:

- ▶ не пізніше 5 днів після закінчення строку виконання плану реструктуризації боргів;
- ▶ за наявності підстав для дострокового припинення процедури реструктуризації боргів.

Тобто якщо у боржника виникли обставини, які унеможливають виконання ним плану реструктуризації боргів протягом встановленого планом строку, це буде підставою для дострокового припинення процедури реструктуризації боргів. Про що боржник повинен надати суду та кредиторам, включеним до плану реструктуризації боргів, відповідний звіт.

Чи існують ризики того, що добросовісний боржник не отримає звільнення від боргів внаслідок закриття провадження у справі про неплатоспроможність?

Звісно, такі ризики є. Насамперед вони пов'язані із повноваженнями господарського суду щодо закриття провадження у справі про неплатоспроможність у встановлених законом випадках:

- 1. Якщо боржник не має фінансових можливостей виплачувати заборгованість за кредитом в іноземній валюті, забезпеченим квартирою або житловим будинком, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, на умовах, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства.**

Проте цей випадок насамперед стоюється особливостей застосування реструктуризації заборгованості за такими кредитами. До 21 листопада 2024 року питання про закриття провадження у справі про неплатоспроможність з цих підстав суд вирішує тільки за клопотанням самого боржника, відмовляючи у затвердженні плану реструктуризації, а після спливу зазначеного терміну – за клопотанням зборів кредиторів, сторони у справі або з власної ініціативи.

- 2. Якщо зборами кредиторів за результатами розгляду звіту керуючого реструктуризацією про**

результати перевірки декларації та майнового стану боржника **прийнято рішення про відмову у схваленні плану реструктуризації боргів та звернення до суду з клопотанням про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.**

- 3. Якщо збори кредиторів звернулися до господарського суду з клопотанням про закриття провадження у справі про неплатоспроможність після постановлення судом ухвали про відмову у затвердженні плану реструктуризації.**

- 4. Якщо у разі порушення боржником плану реструктуризації боргів кредитори, вимоги яких включені до такого плану, звернулися до господарського суду з клопотанням про закриття провадження у справі про неплатоспроможність.**

Однак у перелічених випадках у господарського суду є дискреційні повноваження щодо ухвалення рішення як про закриття провадження у справі

про неплатоспроможність, так і про визнання боржника банкрутом і введення процедури погашення боргів боржника. Тому для суду будуть мати значення доведеність обставин та обґрунтування вимог, викладених сторонами у клопотанні з урахуванням завдань господарського судочинства та мети Кодексу України з процедур банкрутства.

Водночас навіть за наявності у кредиторів права подати до господарського суду клопотання про закриття провадження у справі про неплатоспроможність, не виключена можливість того, що кредиторам вигідніше не заявляти такого клопотання у зв'язку із тими втратами, які виникнуть при стягненні боргів у порядку їх примусового виконання.

Скільки коштує для людини звернутися до суду із заявою про відкриття провадження у справі про банкрутство?

Кодекс України з процедур банкрутства та Закон України «Про судовий збір» не зобов'язують боржника сплачувати судовий збір при зверненні до суду із заявою про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Проте обов'язковою умовою є авансування грошової винагороди арбітражного керуючого, який буде призначений господарським судом для виконання повноважень керуючого реструктуризацією при відкритті провадження у справі про неплатоспроможність.

Розмір грошової суми становить 15 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб за три місяці виконання арбітражним керуючим його повноважень, з огляду на розмір щомісячної грошової винагороди у 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

На сьогодні ця сума становить 30 405 гривень, але розмір прожиткового мінімуму змінюється відповідно до Закону України «Про державний бюджет» на певний рік.

Авансування здійснюється шляхом сплати зазначеної грошової суми на депозитний рахунок господарського суду, до якого боржником подається заява про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Звісно, що у людини можуть виникнути витрати, пов'язані з, наприклад, здійсненням оцінки майна суб'єктом оціночної діяльності для використання в подальшому звіті у процесі розроблення проекту плану реструктуризації.

Або ж витрати можуть бути пов'язані із необхідністю отримання професійних консультацій та підготовки документів.

Хто такий арбітражний керуючий у справі про неплатоспроможність?

Арбітражний керуючий – це суб'єкт професійної діяльності, який отримав у встановленому порядку свідоцтво про право на здійснення такої діяльності та відомості про якого внесено до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України.

Арбітражний керуючий призначається господарським судом при відкритті провадження у справі про неплатоспроможність та виконує повноваження керуючого реструктуризацією у процедурі реструктуризації боргів боржника або керуючого реалізацією у процедурі погашення боргів боржника після визнання його банкрутом.

Основними функціями арбітражного керуючого є перевірка відомостей,

наданих боржником, а також участь у розробленні плану реструктуризації боргів, управління майном боржника, реалізація такого майна та погашення вимог кредиторів.

Арбітражний керуючий підзвітний та підконтрольний господарському суду, який призначив його для виконання повноважень у справі, а також державному органу з питань банкрутства – Міністерству юстиції України.

Арбітражний керуючий з питань дотримання Кодексу професійної етики арбітражного керуючого підконтрольний саморегульвній організації арбітражних керуючих – Національній асоціації арбітражних керуючих України.

Арбітражний керуючий підзвітний та підконтрольний господарському суду, який призначив його для виконання повноважень у справі, а також державному органу з питань банкрутства – Міністерству юстиції України.

